

- 13) গৌরবদেশস্য -- 1 14) সর্বত্র দাক্ষিণাত্যঃ ।
 15) পূর্বভারতীয়ঃ । 16) এতিঃ বৈযাকরণৈঃ ।
 17) সম্পূর্ণম্ । 17) বাক্যপদীয়ে । 18) গাম্ভীর্যেণ
 19) অতলস্পর্শম্ 20) সৌষ্টবেন 21) প্রাজ্ঞতম ।
 22) সকলন্যায়ানাম 23) আন্বিকানি
 24) কাব্যনবান্বিকানি । 25) বাগ্যোগবিদঃ ।
 26) প্রতিষ্ঠিতম্

-x-

Date - 29/12/2022

5th Semester, CC-T-II Thursday, Boalia

Short Questions - 2020.

a) ক্ষত্রাদে কতি মতুলানি অন্তি?

Ans: ক্ষত্রাদে দশ মতুলানি অন্তি ।

b) ক্ষত্রাদস্য প্রথমমুক্তস্য বিনিয়োগঃ কুত্র ভেদতি?

Ans: ক্ষত্রাদস্য প্রথমমুক্তস্য বিনিয়োগঃ প্রাতরনু-
-বাক জাগ্রোমে ক্রতে ভেদতি ।

c) 'অগ্নিমীলে' ইতি সূক্তস্য ক্ষত্রিঃ কঃ? তস্য পিতৃনাম কিম?

Ans: 'অগ্নিমীলে' ইতি সূক্তস্য ক্ষত্রিঃ মধুক্কা । তস্য পিতৃনাম বিশ্বামিত্রঃ ।

d) 'অগ্নিঃ পূর্বেতি ক্ষত্রিভির্বিদুঃ' - অত্র মন্ত্রে 'পূর্বেতি'বিত্ত্বেন কে অবগম্যতে?

Ans: অত্র মন্ত্রে 'পূর্বেতি'বিত্ত্বেন পূর্বতনাঃ ক্ষত্রয়ঃ অবগম্যতে ।
সে অগ্নিঃ পুতবনুঃ মন্ত্রেঃ ।

NOVEMBER							2015
S	M	T	W	T	F	S	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30						

e) অগ্নিপ্রদত্তস্য ধনস্য বিম্বিষ্ঠোম আলাচ্যতম।

Ans: অগ্নিপ্রদত্তঃ ধনঃ প্রতিদিনঃ পুষ্টিঃ
লাভতে। তৎ ধনং মনোমুগ্ধঃ স্বেচ্ছিত্তে-
-পুত্রাদিমুগ্ধঃ চ ভবতি।

f) 'শিবসংকল্পসূক্তম' কপ্পিন বেদে উপলক্ষ্যম?

Ans: 'শিবসংকল্পসূক্তম' শুক্লযজুর্বেদস্য হিতায়াম
উপলক্ষ্যম। তত্র চতুর্দশিঃ শাখায়াঃ ইদং
সমুপলব্ধতে।

g) শিবসংকল্পসূক্তস্য ঋষিঃ দেবতয়োর্নাম উল্লিখ্যতম।

Ans: শিবসংকল্পসূক্তস্য ঋষিঃ আদিভ্রাতৃ-
-বন্ধুঃ। দেবতা হি মনঃ।

h) "সম্মান্ন ঋতে কিঞ্চন কর্ম ক্রিয়তে"-
কস্মাৎ ঋতে কিঞ্চন কর্ম ন ক্রিয়তে?

Ans: মনঃ ঋতে কিঞ্চন কর্ম ন ক্রিয়তে।

i) 'সাঁঃমনস্য' ইত্যস্য শব্দস্য একার্থঃ?

Ans: 'সাঁঃমনস্য' ইত্যস্য শব্দস্যার্থঃ সম্মানমনস্যঃ
ভাবঃ। অর্থেষাঃ মনস্যাম্ একতানঃ ইতি
ত্রিষ্পদার্থঃ।

j) সাঁঃমনস্য সূক্তে ব্যবহৃতানাং চন্দ্রস্য
নামানি উল্লিখিতব্যানি।

OCTOBER							2015			
S	M	T	W	T	F	S				
				1	2	3				
4	5	6	7	8	9	10				
11	12	13	14	15	16	17				
18	19	20	21	22	23	24				
25	26	27	28	29	30	31				

Ans: সাঁঃমনস্য সূক্তে প্রথমদ্বি, ত্রয়মদ্বিতীয়-
-চতুর্থম্ মন্ত্রেষু অনুর্ভূপ, চন্দ্রং সি
তথা তৃতীয়মন্ত্রে ত্রিভূপ, চন্দ্রঃ

विद्युत्ते ।

k) महर्षेः माञ्जवल्क्यस्य पत्नीद्वयस्य नाम उल्लिख्यताम् ।

Ans: महर्षेः माञ्जवल्क्यस्य पत्नीद्वयस्य नाम हि
मेतयोः कात्यायनी च ।

l) बृहदारण्यकोपनिषदि आज्ञाज्ञानस्योपायकल्पेन
कानि अदर्शितानि ?

Ans: बृहदारण्यकोपनिषदि आज्ञाज्ञानस्योपाय-
-कल्पेन अथर्वः मनसः निदिध्यासनं च
अदर्शितानि ।

m) वैदिकाः श्रवाः कतिविधाः ?

Ans: वैदिकाः श्रवाः त्रिविधाः । यथा - उदात्तः,
अनुदात्तः श्रवितः चेति ।

n) उदात्तश्रवस्य अङ्का अर्थात् प्रदीयताम् ।

Ans: 'उक्ककुदात्तः' । तानुप्रवृत्तिद्वयानाम् उक्के
श्रवने उक्कारितः श्रवः उदात्तश्रवः चेति ।
यथा - 'इन्द्रः' इत्यत्र इकारः उदात्तश्रवः ।

o) शून्यज्ञानं पूर्णं कुरु :

" मदङ्ग _____ द्वयस्य द्वेः करिष्यामि" ।

Ans: " मदङ्ग दाक्षुषे द्वयस्य द्वेः करिष्यामि" ।

-x-

NOVEMBER							2015
S	M	T	W	T	F	S	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30						

2016 SEPTEMBER						
S	M	T	W	T	F	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Fore = To the fore → into a position of importance.

Short Questions
Sanskrit Honours - Paper - CC - II (H)

5th Semester Exam. - 2022

Date - 25/01/24

Boalia

1. (a) ऋग्वेदे कति शाखाः उपलभ्यन्ते? तासां नामानि लिख्यताम्।

Ans: ऋग्वेदे द्वे शाखे उपलभ्यन्ते। ते यथा शाकलशाखा वाङ्मलशाखा चेति।

(b) ऋग्वेदस्य कृष्णस्य अक्षस्य सामान्यविनियोगः कुत्र विहितः?

Ans: छत्रसु ऋग्वेदसु ऋग्वेदस्य कृष्णस्य अक्षस्य सामान्यविनियोगः विहितः। तानि यथा ब्रह्मण्यः, वाचःश्रोमः, आश्विनशङ्खः आयुश्चिह्नकृष्णः वेदपाठ्यायनं च।

(c) "गोपामृतस्य दीदिविम्" - गोपामृतस्य कोऽर्थः? आयुर्नालस्यानुसारं 'ऋग्वेदस्य दीदिविम्' - इत्यनेन कोऽर्थः प्रकाशितः?

Ans: गोपामृतस्यार्थः ब्रह्मकः इति। आयुर्नालस्यानुसारं 'ऋग्वेदस्य अक्षस्य अक्षस्यः कर्मफलस्य दीदिविम्' - लोभः पुत्रेण हृशं वा द्योतकम् इति। [अग्निसूत्रे - 2/11]

Important

(d) उषससूक्तानुसारं उषसः विशेषणद्वयं प्रदीयताम्।

Ans: उषससूक्तानुसारं उषसः विशेषणद्वयं

OCTOBER							2016
M	T	W	T	F	S		
31					1		
3	4	5	6	7	8		
10	11	12	13	14	15		
17	18	19	20	21	22		
24	25	26	27	28	29		

यथा - अरुणसुः विजोती च ।

(e) " एतन् देवा न विमृशति सा च विद्विषते मित्रः " -
 किं अणु देवाः मय्यणु न विमृशति न
 विद्विषते वा ? तस्य विषयस्य
 उपादेशग्रन्थस्य किञ्च ज्ञानमत्र मन्त्रे उपादिष्टम् ?

Ans: ब्रह्मज्ञानं नाम वेदाथज्ञानं अणु देवाः
 मय्यणु न विमृशति न विद्विषते वा ।

तस्य विषयस्य उपादेशग्रन्थस्य ज्ञान
 अत्र ग्रहं ज्ञानरूपेण मन्त्रे उपादिष्टम् ।
 [सांख्यसूत्रे - 4]

(f) हिरण्यगर्भेन किं विद्वृतम् ?

Ans: हिरण्यगर्भेन अकुरुष्कलोकः, द्युलोकः
 पृथिवीलोकश्च विद्वृतः । [हिरण्यगर्भसूत्रे - 2]

(g) ' निवसं कल्पसूक्तम् ' कुत्र उपलभ्यते ? तस्य सूक्तस्य
 का च देवता ?

Ans: ' निवसं कल्पसूक्तम् ' शुक्लयजुर्वेदस्य चतुष्टिः शदश्याम्
 उपलभ्यते । तस्य सूक्तस्य देवता अस्ति मनः ।

(h) इमिसूक्तानुसारं पृथिवीं के धारयति ?

Ans: बृहत् सतः, उग्रम शतः, दीक्षा, तपः, ब्रह्म
 मन्त्रः च एते एतानि पृथिवीं धारयति ।

(i) बृहदारण्यकोपनिषद् कस्यां अहितायां विद्यते ?
 अस्याः उपनिषदः कस्यादि शब्देः नाम लिख्यताम् ।

31					
3	4	5	6	7	8
10	11	12	13	14	15
17	18	19	20	21	22
24	25	26	27	28	29

(iv) वेदाध्ययने केषां विद्यमानां ज्ञानम् आवश्यकम्?
 Ans: वेदाध्ययने ऋषिः, छन्दः, देवता, विनियोगः, तर्काः च वेदाध्ययने ज्ञानम् आवश्यकम्।
 ज्योतिषम् इत्येतेषां वेदाध्ययने ज्ञानमपि आवश्यकम्।

(v) शून्यज्ञानं पूर्णं कुरुः
 "अग्ने मं यज्जमश्चरं विश्वतः परिवृष्टवसि।"

—X—X—

5th Semester - 2021, CC-T-II (Sanskrit Honours)

Short Questions
 (i) ऋग्वेदस्य प्रथमं सूक्तम् कोऽप्या देवाय निवेदितम्?
 सूक्तस्यास्य छन्दः - ऋषि देवताः उल्लिख्यन्ताम्।

Ans: ऋग्वेदस्य प्रथमं सूक्तम् अग्निदेवाय निवेदितम्।

सूक्तस्यास्य छन्दः साम्यज्ञी, ऋषिः मरुच्छन्दा अष्टि। देवता च अग्निवृष्टि।

(ii) "अग्निमीले पुरोहितम्" - अग्निः कथम् यज्जमस्य पुरोहित इति वर्णते?

Ans: पुरोहितपदस्य अथवा यज्जमस्य पूर्वभागे आहवनीयासिक्रुणेत अर्पितत्वात् अग्निः यज्जमस्य पुरोहित इति वर्णते।

(iii) अग्निप्रदोऽस्य धर्मस्य किं विधिकम् विधिम्?

2016							OCTOBER						
S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S
30	31												
2	3	4	5	6	7	8							
9	10	11	12	13	14	15							
16	17	18	19	20	21	22							
23	24	25	26	27	28	29							

Ans: अग्निश्चदत्तः क्षत्रं अतिदिनः वर्षते,
दानादिना यशोयुक्तः वेति, पुत्रादि वीरपुरुषान्
दातिशयेन आप्नुति।

(iv) अग्निदेवस्य विशेषमद्वयम् उल्लिख्यताम्।

Ans: - अग्निदेवस्य विशेषमद्वयम् यथा - पुद्गोहितः,
प्राद्विक च।

(v) अक्षसूक्तस्य प्राप्तिविषये तथा छन्दोविषये
जानोतवताम्।

Ans: - अक्षसूक्तस्य प्राप्तिः ऋषयः कवयः
सूक्तवत्पुत्रः अक्षः वा।

अक्ष २, १, ७, २२ - इति
मन्त्रानां देवता अक्षाः। २, ४, ६, ८, १०, ११, १४
इति मन्त्रानां देवता कितवः अक्षाः च।
१७ इति मन्त्रे कृषिदेवता।

(vi) अक्षानां अख्या कति? तत्र केन निर्मिता?

Ans: अक्षानां अख्याः त्रिंशत्प्रश्नाश्च वेति।

अक्षाः वर्षासु उपनानां विशालानां
विलीढकृत्तानां कलैः निर्मिताः वेति।

(ii) कितवस्य पत्नी कीदृशी असीत्? तां कितवः
कथं पारितकुर्वन्? [सूक्तः - २]

Important

Ans: कितवस्य पत्नी कितवः प्रति अनुव्रजा असीत्।
सा कितवः प्रति क्रोधेन न प्रकामितवती। तस्या
बन्धुन प्रति च सा अन्यादवः न प्रकामितवती।

S	M	T	W	T	F	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

केवलस्य अक्षरान् निमित्तं कितवः तां तार्थां
परिवृत्तवान् ।

(viii) 'अनुसामञ्जुप नकुमति' - 'अस्तु' इत्यस्य
शक्यं कर्तव्यं? कः किमर्थं? नकुम अनुसामञ्जु
सङ्घति? [अक्षरसूत्रे 10]

Ans: 'अस्तु' इत्यस्य शक्यार्थः 'गृहम्' इति ।

अक्षरक्रीडायाजितः कितवः
नकुम तार्थार्थम् अनुसामञ्जुः ~~सु~~ सङ्घति ।

(ix) "हृतस्य जातः पतिवैक आसीत्" - कः हृतस्य
पतिवैक आसीत्? तेन कः धृतः? (शिवन्यागर्ह-1)

Ans: शिवन्यागर्हः हृतस्य पतिवैक आसीत् । तेन
अनुविष्क लोकः, दु लोकाः पृथिवी च धृताः ।

(x) "येन द्यौकृष्णा पृथिवी च दृलशा" - केन
द्यौकृष्णा पृथिवी च दृलशा जाता? [शिवन्यागर्ह-5]

Ans: शिवन्यागर्हेन प्रजापतिना द्यौकृष्णा पृथिवी
च दृलशा जाता ।

(xi) कस्मात् देवानाम् असुरैकः समवर्तत? [शिवन्यागर्ह-7]

Ans: विश्वसृष्टिकाले इन्द्रादेव देवानाम्, असुरैकः
समवर्तत ।

Important (xii) शिवसङ्कल्पसूक्तं कस्मात् ऋषिं संहितयाम्
उपलक्ष्यम्? सूक्तस्यास्य ऋषिः कः?

Ans: शिवसङ्कल्पसूक्तं शुक्रयजुर्वेदसंहितयाम्

2016		OCTOBER						
S	M	T	W	T	F	S		
30	31							
2	3	4	5	6	7	8	1	
9	10	11	12	13	14	15	2	
16	17	18	19	20	21	22	3	
23	24	25	26	27	28	29	4	

डेवनागरी । सूक्त्याम् प्रायः आसीत् याजुर्वेदः ।

(xiii) मैत्रेयी का आसीत्? आ कथं याजुर्वेदस्य प्रिया आसीत्?

Ans: मैत्रेयी आसीत् प्रायः याजुर्वेदस्य ब्रह्मवादिनी वर्णा ।

मैत्रेयी विद्युत्माहं वृद्धा आत्मज्ञानं लक्ष्म ईच्छे इति कारणात् आ याजुर्वेदस्य प्रिया आसीत् ।

(xiv) वेदस्य अष्टहृन्मसां नामानि उल्लिख्यताम् ।

Ans: वेदस्य अष्टहृन्मसां नामानि यथा - गायत्री, उष्विक, अनुष्टुप्, वृहती, पञ्चमि, त्रिष्टुप्, जगती इति ।

(xv) मृग्याहानं पुनः कुरु :-

अक्रिया द्विः कृषिमिदं कृष्यम् ।

→ x - x -

Important

मैत्रेयी आसीत् प्रायः याजुर्वेदस्य ब्रह्मवादिनी वर्णा ।
मैत्रेयी विद्युत्माहं वृद्धा आत्मज्ञानं लक्ष्म ईच्छे इति कारणात् आ याजुर्वेदस्य प्रिया आसीत् ।